

† Ν. Λύτρας.

Γαλατάς.

Μάκαρτ, τὸν Λέμπαχ, τὸν Μάξ, τὸν Δεφρέγκερ καὶ ἄλλους ἐνδόξους μετέπειτα καλλιτέχνας. Ἐν τῇ σχολῇ ἠσχολεῖτο εἰς θέματα τῆς Ἑλλ. Ἱστορίας κυρίως. Περαιτῶς τὰς σπουδὰς του ἐν Μονάχῳ, ἔνθα καὶ ἐξέθηκε ἔργα ἐπαινεθέντα, τινὰ δὲ καὶ πωληθέντα, ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας Τῷ 1806 διορίσθη καθηγητὴς τῆς ζωγραφικῆς ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ. Μετὰ τινα χρόνον ἡ αἰωνία πολιτικὴ τὸν ἀπέλυσε· οἱ μαθηταὶ του ὅμως πάντες τότε ἀπεχώρησαν καὶ ἐδιδάσκοντο ἰδιαιτέρως ὑπὸ τοῦ ἀπολυθέντος Λύτρα, ὅστις καὶ ἀνεδιωρίσθη. Ἐπὶ 37 ἔτη ἐδίδαξεν ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ ὁ Λύτρας μέχρι τῆς τελευτῆς του. Ὅλοι σχεδὸν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες ζωγράφοι ὑπῆρξαν μαθηταὶ του. Ἰακωβίδης, Ροῖλός, Βώκος, Δεμπέσης, Χατζής, Μαθιόπουλος, Γερανιώτης, Κοντόπουλος, Οἰκονόμου, Γεωργαντᾶς, Ἀριστέυς, Δημητρίου, Λαμπάκης, εἶναι ὅλοι μαθηταὶ του καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Γύζης ἔλαβε παρὰ τοῦ Λύτρα μαθήματα ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ σταδίου του. Ἄνευ τοῦ Λύτρα ζωγραφικὴ σχολὴ δὲν θὰ ὑπῆρχε καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν ὅλα ἦσαν ἐν πρωτογενεὶ καταστάσει ἐν Ἑλλάδι.

Ὁ Λύτρας ὑπῆρξεν ὁ κατ' ἐξοχὴν ζωγράφος τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς, τῆς ἀγνῆς, τῆς ἀπλῆς, τῆς ἀψήμυθιώτου. Ἡ Ἑλλάς μετουσιούτο βαθμυδὸν εἰς τὰ πλήρη ζωῆς καὶ ἀρμονίας καὶ ἀληθείας ἔργα του. Ὁ Λύτρας ἦτο θετικὸς καὶ εὐδυνειδὴτος καλλιτέχνης. ἤξευρε τί ἤθελε, τί ἐπρεπε νὰ θῇ καὶ—τὸ σπουδαιότερον—ἤξευρε

πῶς νὰ τὸ ἐξωτερικεύσῃ διὰ τῆς γραμμῆς καὶ τοῦ χρώματος. Ἄν ὁ Γύζης ἦτο δυνατός εἰς τὸ χρῶμα, ὁ Λύτρας ἦτο εἰς τὸ σχέδιον. Ἡ ἀπλότης, τὸ ὀλιγαρκὲς τὸν ἀνέδειξαν σεμνὸν ἱεροφάντην τῆς τέχνης καὶ ἀληθῆ διδάσκαλον. Αἱ νεώτεροι φαντασιοπληξίαι, τὰ ψευδῆ χρώματα καὶ τὰ φανταχτερὰ, τὰ ζαχαροειδῆ καὶ πεπασμένα, αἱ βεδιασμένοι καὶ ἀτελεῖς ἐκτελέσεις, αἱ πεψυσιωμένοι θεωρίαι, αἱ ἀνισόρροποι ἐμπνεύσεις, δὲν τὸν ἐθίξαν. Παρέμεινεν ὁ ἠθογράφος τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς τὴν ὁποίαν μετὰ θέρμης ἠγάπησε καὶ μετὰ λατρείας ἀπέδωκεν ἐπὶ τῆς ὁδότης. Ἐάν ἔμενεν, ὅπως ὁ Γύζης καὶ ὁ Ἰακωβίδης, εἰς τὴν Γερμανίαν ἀντὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἑλλάδα, βεβαίως ὁ Λύτρας θὰ ἐδοκίμαζεν ὑψηλοτέρας πτήσεις καὶ θὰ ἦτο καὶ ὑλικῶς ἀνεξάρτητος. Ἀλλὰ καὶ δὲν θὰ ἦτο ἴσως ὁ Λύτρας τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς, ὁποῖος, ζήσας ἐν Ἑλλάδι, ἀνεδείχθη. Ἠκολούθει τοὺς κανόνας τῆς Γερμανικῆς τέχνης, ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ χάρις καὶ τὸ φῶς τὸ Ἑλληνικόν, ἡ μορφή καὶ ἡ παράδοσις ἡ Ἑλληνική, ἐκυρίαρχουν.

Ὁ Λύτρας ἀνέμιχθη εὐδοκίμως εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ εἶδη τῆς ζωγραφικῆς. Εἰς τὸ ἱστορικόν καὶ ἔχομεν τὸν «Ἀπαγχονισμὸν τοῦ Πατριάρχου», τὸν «Κανόνην πυρπολοῦντα», τὴν «Ἀντιγόνην καὶ τὸν Πολυνείκην», τὴν «Πηνελόπην» καὶ «Τὴν Ἐλένην Ἀναειπονύμφου φονεύουσαν Ἀραβὰ». Εἰς τὴν ρωπογραφίαν καὶ ἠθογραφίαν καὶ τὰς ἀπεικονίσεις ἰδίᾳ νησιωτικῶν ἐθίμων καὶ ἐγχωρίων σκηνῶν, εἰς ἃς διεκρίθη καὶ εἰς ἃς πλείοτερον ἐργάσθη, φιλοτεχνήσας τὰ «Κάλαντα», «τὸν Κακὸν ἔγγονον» (Πηνακοθήκη Θών), τὴν «Κλεμμένην», «Μετὰ τὴν Πειρατείαν» τὴν «Ἀρραβωνιασμένην» (ἐβραδεύθη ἐν Παρίσις, Πινακοθήκη Π. Ράλλης), τὸν «Γαλατᾶν», τὸν Σαρδελᾶν μὲ τὸν χαρακτηριστικὸν τίτλον «Ἐννῆα καὶ ἡ μυρωδάτη δέκα», τὸν «Ναῦτην», τὸ «Λιδάνισμα», τὸ «Ἀὐγὸ τοῦ Πάσχα», τὸ «Φίλημα», τὴν «Λουομένην», τὸν «Ἀγιάσμὸν τοῦ πλοίου», τὸν «Μάγκαν», «Μοιρολόγι» (ἡμιτελές), ἐν τῷ «Μαγειρείῳ», τὸ «Ἐστὶ θέλω!», τὰ «Ἀνθη τοῦ Ἐπιταφίου», «Γιὰ τὴ μάνα» (ἡμιτελές). Τὸ πανηγύρι τῆς Πεντέλης (ἡμιτελές) καὶ τινα σχεδιογραφήματα. Εἰς τὴν προσωπογραφίαν, εἰκονίσας τὸν «Ὁθῶνα» καὶ τὴν «Ἀμαλίαν» (ἀνάκεινται ἐν τῷ Ἀρσνακείῳ) τὴν Φραδοσίαν, καθιγητὰς τινὰς τοῦ Πανεπιστημίου, τοὺς διοικητὰς τῆς Ἑθν. Τραπεζῆς, τὴν μητέρα του, τὴν Καυτατζόγλου, τὸν Ριζάρην, καὶ πολλὰς ἄλλας κατὰ παραγγελίαν, ἀπαραίτητους διὰ νὰ συντηρῇ τὴν οἰκογένειάν του.

Ὁ Λύτρας ἦτο αὐστηρότατος καὶ ἐπίμονος εἰς τὰς κρίσεις του· σπανίως ἐπῆναι τὰ νεώτερα ἔργα· εἶχε πάντοτε μίαν πονηρὰν ἀμφιβολίαν καὶ μίαν χαρίεσσαν εἰρωνείαν εἰς τὰ χεῖλη. Διηκτικώτατος καὶ εὐφύης εἰς τὰς ὁμιλίας του. Ἐκεῖνο τὸ ὑποσκάζον ἐξ ἀγκυλώσεως βάδισμά του μὲ τὴν ἀπέτομον καὶ ρυθμικὴν κρούσας τῆς ράβδου, ἐκείνοι οἱ ὑπὸ τὰς διόπτρας βαθουλοὶ καὶ στεγνοὶ ὀφθαλμοὶ του, καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ ρεμπουπλικὰ του, ὅλα ἐν συνόλῳ ἀπε-